

4. ЕКОНОМІКА, ПЛАНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗЯХ

УДК 330.342 Проф. Г.І. Башнянин¹, д-р екон. наук; проф. Б.В. Кульчицький², д-р екон. наук; здобувач Л.Я. Гончарук¹; аспір. А.І. Тесля²

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: ПРОБЛЕМИ МЕТРОЛОГІЧНОГО ВІДОБРАЖЕННЯ

Конкретизовано проблеми метрологічного виміру соціалізації економічних систем, а також рівня ефективності їх функціонування. Проаналізовано особливості дослідження впливу процесів соціалізації на абстрактні економічні системи, а також ефективність їх функціонування з позицій метрологічного виміру з метою виявлення не лише характеру цього впливу, але і його ступінь (інтенсивність).

Ключові слова: економічні системи, соціалізація, соціальні результати, економічний ефект, економічна метрологія.

Постановка проблеми. Сучасний етап трансформаційних змін в національній економіці об'єктивно потребує посилення дослідження теоретичних і практичних аспектів функціонування економічних систем крізь призму об'єктивного соціалізаційного процесу. Сучасний розвиток економічних систем як розвиненого, так і перехідного типу характеризується капіталізацією і соціалізацією, які полягають, відповідно, у використанні чистого доходу на економічний розвиток і задоволення соціально-економічних та соціально-культурних потреб членів колективів. Розвиток та поглиблення процесів соціалізації економічних систем створює відповідні умови не лише для найповнішого задоволення соціально-матеріальних потреб членів колективів, а й для подальшого власне економічного розвитку. Соціалізація за відповідних умов – це один із найважливіших шляхів підвищення рівня інтегральної (загальної) ефективності функціонування економічних систем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Соціалізація як процес посилення соціальної спрямованості економічного розвитку досліджується в економічній літературі впродовж усього періоду становлення та розвитку економічної теорії (політичної економії) як науки. Однак в економічній літературі соціалізація аналізувалася здебільшого з позицій її впливу на соціальні результати функціонування та розвитку тих чи інших економічних систем, тобто на людину як основний соціальний результат будь-якої господарської діяльності [7; 9; 11; 13; 15].

Однак указане трактування соціалізації, хоча воно і найуживаніше в сучасній економічній літературі, – недостатнє і не може повною мірою виконувати функцію загального методологічного орієнтира в подальшому дослідженні такої проблеми, як економічна ефективність соціалізації економічних систем. В сучасній вітчизняній економічній літературі лише в небагатьох пуб-

лікаціях досліджено економічні системи через призму їх соціальних результатів (а не лише економічних). Цей аспект функціонування економічних систем, а також проблеми метрологічного виміру соціалізації досліджено в наукових працях таких економістів, як Г.І. Башнянин [2-6], Н.Б. Буряк [5], Л.Я. Гончарук [3; 10], Г.С. Третяк [5; 6], Ю.І. Турянський [2], Р.П. Шевчик [5].

Методика дослідження. Дослідити проблеми метрологічного виміру соціалізації економічних систем, а також рівня ефективності їх функціонування.

Результати дослідження. Теоретичне дослідження проблеми природи і типологізації процесів соціалізації економічного розвитку за тривалістю свого вивчення є такими, як і економічна наука загалом. Обумовлюється це тим, що в будь-якій економічній системі, який би історичний проміжок її становлення чи розвитку ми не взяли (доіндустріальну, індустріальну, постіндустріальну чи квазіпостіндустріальну епоху, наприклад), в центрі завжди є людина не лише як основна продуктивна сила або, як тепер прийнято говорити, основний економічний ресурс чи фактор, а й як основна мета і основний соціальний результат будь-якої господарської діяльності. Однак у теоретичному аналізі економічних систем будь-якого типу (доіндустріальних, індустріальних, постіндустріальних; докапіталістичних, капіталістичних, посткапіталістичних; доматеріальних, матеріальних, постматеріальних; доринкових, ринкових, постринкових; дотоварних, товарних і посттоварних тощо) в сучасній вітчизняній і зарубіжній економічній літературі основну увагу звертають або лише на власне економічний результат, під яким розуміють продукт, блага, товари, капітал, майно, нерухомість тощо, або у кращому разі і на екологічні результати (ступінь збереження чи відновлення довкілля) як певний вид власне економічних результатів, як їх певний складник.

Оскільки екологічні результати формуються за умов обмежених грошових ресурсів (а грошовий дохід у будь-якій економічній системі – фірмі, об'єднанні фірм, галузі, комплексі галузей чи національній мікроекономічній системі загалом – є обмеженим), то вони завжди виступають як вираження із загальних економічних витрат. На величину екологічних результатів ми завжди зменшуємо реальні економічні витрати (номінально вони можуть бути і значні, однак реально менші на ту частину, яка спрямовується на відновлення навколишнього середовища, тобто на формування відповідних екологічних благ), а тому реальні економічні результати менші (завжди, менші, чи навіть завжди, за будь-яких умов), ніж номінальні результати на величину екологічних результатів. У зв'язку з цим можна вважати, що екологічні результати за своєю величиною дорівнюють альтернативним витратам (недоотриманому грошовому доходу, недовиробленому економічному результату певної господарської діяльності). За умов, коли певні екологічні результати не формуються, номінальний економічний результат певної господарської діяльності буде значний, він буде більший, ніж номінальний економічний результат за умов формування екологічних результатів і наявності вилучень економічних ресурсів на формування благ екологічного порядку. Однак у цьому останньому випадку реальна величина економічних результатів певної діяльності також буде значно менша, оскільки у цьому випадку формуються

¹ Львівська КА;

² Львівський НУ ім. Івана Франка

витрати переливання (побічні витрати, позаринкові витрати), відшкодування яких "перекладається" на третіх осіб (найчастіше – на державу) і з їх відрахуванням реальний економічний результат певної господарської діяльності також виявляється меншим від номінального результату, в якому міститься потенційний екологічний продукт, який створюватиметься у віддаленому періоді часу і, найчастіше, за рахунок держави.

У науковій літературі теоретичний аналіз економічних систем (зокрема виявлення принципів і підходів до метрологічного відображення рівня ефективності їх функціонування), зазвичай, передбачає використання економічних і екологічних результатів господарської діяльності і через їх призму вивчаються основні економічні параметри, зокрема економічна чи інтегральна ефективність функціонування економічних систем. Соціальні результати, зазвичай, не враховують, що негативно впливає на ступінь точності будь-якого метрологічного аналізу економічних систем. У цьому випадку спотворюються як економічні витрати, так і економічні доходи (інтегральні результати певної діяльності). В економічних витратах ми не беремо до уваги тієї їх частини, яка спрямовується на задоволення соціальних і духовних потреб членів колективів (якась частина грошового доходу завжди спрямовується на задоволення соціальних і духовних потреб, що спричиняє формування певних витрат чи витоків із загальних грошових доходів, що у підсумку відображається обсягом виготовленої продукції чи благами суто економічного порядку), а в економічних результатах – тієї частини їх загальної величини, що узагальнено може бути позначена таким терміном як соціальний продукт чи соціальний результат, під яким ми розуміємо процес формування (створення та відтворення) самого суб'єкта економічної діяльності, тобто людини (не тільки і не стільки як економічного ресурсу, а й як кінцевого і найважливішого результату певної економічної діяльності). В сучасній вітчизняній і зарубіжній економічній літературі лише в небагатьох публікаціях ми знаходимо спроби аналізу економічних систем через призму їх соціальних результатів (а не лише економічних) [1; 8; 10; 12; 14; 16].

Деформація загальної величини економічних витрат і економічних результатів за умов формування соціальних результатів у короткотривалому ринковому періоді відбувається в прямо протилежних напрямках за певного обсягу економічної діяльності: реальні економічні витрати будуть менші порівняно із їх номінальним обсягом (адже частина грошового доходу спрямовується на соціальні, а не економічні потреби, що створює певний виток із загального грошового доходу і певна його частина в економічні ресурси не перетворюється), відповідно реальні економічні (точніше, інтегральні, тобто такі, що, окрім економічних, містять у собі і власне соціальний складник) результати будуть більшими від номінальних результатів (вони більші від номінальних на величину соціальних результатів).

Отже, елімінація соціального боку функціонування та розвитку економічних систем може бути цінним лише, по-перше, в суто спеціальному і суто теоретичному дослідженні, і по-друге, коли не ставиться завдання точного виміру рівня інтегральної ефективності функціонування тих чи інших

економічних систем. Точний вимір рівня результуючого параметра будь-якої економічної діяльності (господарської) неодмінно повинен передбачати вхід наукового аналізу і в дослідження соціальних потоків виробництва, а не лише власне економічних. У межах власне економічних потоків ми не в змозі точно визначити рівень і динаміку інтегральної (загальної) ефективності функціонування певних економічних систем. Щоправда, вказані міркування справедливі лише в короткотривалому ринковому періоді, тобто в такому часовому коридорі, впродовж якого соціалізація супроводжується формуванням певних витоків із загальних економічних витрат (зменшує їх загальну величину на ту частину витрат, яка спрямовується на задоволення соціальних потреб), що не спричиняє і не призводить до значного збільшення обсягів економічних результатів. У сучасній економічній науці соціалізацію розглядають не лише як суто соціальний процес посилення ступеня задоволення соціальних і духовних потреб членів певного колективу (якби соціалізація була лише соціальним процесом, то жодної потреби в її вивченні не було би в межах економічної теорії), а й як власне економічний процес, бо вона підвищує у підсумку продуктивну силу людини, а, отже, її можна розглядати як окремий метод виробництва. Як метод виробництва (особливо соціального) соціалізацію найаргументованіше досліджено в роботах одного з авторів цієї статті – професора Г.І. Башнянина і деяких його співавторів [2-6]. Економічні результати внаслідок формування соціальної частини витрат не лише не зростають, а, навпаки, зменшуються (на величину соціального витоків із економічних витрат). Але це лише в короткотривалому ринковому періоді вони зменшуються. В довготривалому і особливо в гіпердовготривалому періодах соціалізація вже супроводжується формуванням значних економічних ефектів (зростають обсяги виробництва власне економічних благ і послуг внаслідок підвищення продуктивної сили людини за умов соціалізації економічного розвитку). Основний парадокс соціалізації полягає в тому, що в межах короткотривалого ринкового періоду соціалізація супроводжується формуванням, зазвичай, лише негативних економічних ефектів. І лише за межами цього короткотривалого ринкового періоду починають формуватися більш чи менш значні позитивні економічні ефекти (зростають обсяги виробництва матеріальних і духовних благ за умов посилення впливу соціальних методів виробництва).

Соціалізацію економічних систем, як ми вже зазначали, можна розглядати принаймні двояко (чи навіть трояко). По-перше, як власне економічний процес, тобто з позицій того, як соціалізація впливає на результативність функціонування (тобто, ефективність) економічних систем, але результативність суто економічного порядку. Інакше, в такому її дослідженні ми прагнемо виявити, як економічні системи (точніше, їх економічна ефективність) реагують на зміну інтенсивності розвитку соціалізаційних процесів. У такому дослідженні соціалізацію розглядають не лише як економічний процес, а й як специфічний метод виробництва (вона підвищує чи змінює в тому чи іншому напрямі продуктивну силу основного суб'єкта економічної діяльності – людини). Якщо необхідно виявити, як економічні системи реагують на зміну інтенсивності розвитку соціалізації, то потрібно у центр наукового аналізу пос-

тавити пошук певних коефіцієнтів еластичності, а точніше соціалізаційної еластичності економічних систем (а ще точніше – соціалізаційної еластичності економічної ефективності їх функціонування). Причому цю проблему потрібно вирішувати на двох рівнях: загальному і спеціальному. Спеціальний рівень повинен передбачати використання певної емпіричної бази, на підставі опрацювання якої можна було б отримати конкретні значення відповідних коефіцієнтів еластичності. Таке спеціальне дослідження цієї проблеми повинно відбуватись у спеціальній чи прикладній галузі розвитку економічної науки, а не в загальній економічній теорії і воно може бути більш-менш успішно реалізоване лише за умови попереднього вирішення вказаної проблеми на загальному рівні.

Цей загальний рівень вирішення проблеми виявлення коефіцієнтів соціалізаційної еластичності економічної ефективності повинен полягати в пошуку певних типів чи видів цього параметра, а не його конкретного значення, тобто ми прагнемо цю проблему дослідити з погляду її природи, а не конкретного наповнення. Таке дослідження потрібно проводити в спеціальній частині економічної теорії – економічній метрології. Саме в цій науці чи науковій концепції ставлять завдання дослідити природу метрологічних параметрів в економіці, а не конкретний механізм їх формування. Останнє завдання потрібно вирішувати в економетриці як прикладній частині метрологічної економічної науки. Тобто тут варто зауважити, що економічна метрологічна наука як частина економічної теорії в широкому розумінні (або економетрії в широкому розумінні) складається чи повинна складатися з двох частин: теоретичної і прикладної. В теоретичній частині метрологічну проблематику в економіці досліджують на її якісному рівні. Це – якісна теорія економічного виміру, а в прикладній частині – з боку і кількісної, і емпіричної. Сучасна економетрична наука здебільшого виступає як прикладна економічна метрологія, а не теоретична. Теоретична економічна метрологія (чи власне економічна метрологія в її значенні теорії економічного виміру) ще не достатньо розвинена, і потребує значених зусиль як вітчизняних, так і зарубіжних вчених.

По-друге, соціалізацію можна також розглядати не лише як економічний, а й як власне соціальний процес. У цьому значенні її потрібно досліджувати з позицій впливу на соціальну ефективність функціонування певних економічних систем, тобто якою мірою вона сприяє поліпшенню соціально-матеріального становища членів певного колективу. Як економічний процес, соціалізація – це передусім метод виробництва, щоправда, досить специфічний, пов'язаний з витратами такого специфічного ресурсу, як інтелект людини, а як власне соціальний процес – це один із способів соціально-матеріального розвитку людини як основного результату і кінцевої мети будь-якої економічної (господарської) діяльності. У дослідженні соціалізації як власне соціального процесу однією з основних є проблема виявлення чутливості (еластичності, реакції) тих чи інших економічних систем на розвиток соціалізаційних процесів. Метрологічна наука, як одна із найважливіших складових економічної науки, повинна прагнути до виявлення типу, виду і конкретного кількісного значення соціалізаційної еластичності соціальної (вже соціальної,

а не економічної) ефективності функціонування певних економічних систем. Однак вирішення цього завдання – прерогатива переважно соціологічної науки, а не економічної, точніше – соціологічної чи соціальної метрології. В економічному дослідженні соціалізація в соціологічному значенні – лише опосередкований предмет вивчення, оскільки саме вона здатна підвищити продуктивну силу (якщо вжити марксистський термін для позначення одного з важливих економічних ресурсів – людського) людини, а отже, і виступити як специфічний економічний метод виробництва.

По-третє, соціалізацію можна розглядати і як суто духовний процес, у своєму духовному чи інтелектуальному значенні. Як духовно-інтелектуальний процес вона сприяє формуванню людини в суто духовно-інтелектуальному значенні, тобто відповідно впливає на рівень і динаміку духовно-інтелектуальної ефективності функціонування економічних систем. Різні економічні системи по-різному реагують (є чутливими) на зміну інтенсивності розвитку процесів соціалізації в її духовно-інтелектуальному значенні; вони володіють різною соціалізаційною еластичністю соціально-духовної ефективності функціонування, що також може бути предметом для окремого вивчення, однак це потрібно робити за межами не лише економічної, а й власне соціологічної науки. Окреме вивчення – предмет дослідження в науках інтелектуально-духовного порядку, зокрема в соціально-інтелектуальній метрології як складовій суспільної метрології (теорії виміру суспільних процесів). В економічному дослідженні процесів соціалізації в центрі такого вивчення слід тримати проблеми соціалізаційної еластичності економічної, а не соціальної чи соціально-духовної ефективності функціонування економічних систем.

Висновки. Отже, теоретичний аналіз економічних систем (зокрема виявлення принципів і підходів до метрологічного відображення рівня ефективності їх функціонування), з використання економічних і екологічних результатів господарської діяльності і крізь призму вивчення основних економічних параметрів, зокрема економічної чи інтегральної ефективності функціонування економічних систем є недостатній для точного виміру рівня інтегральної ефективності функціонування економічних систем. Відповідно, точний вимір рівня результуючого параметра будь-якої економічної діяльності повинен передбачати дослідження соціальних, а не лише власне економічних потоків виробництва.

Загальний рівень вирішення проблеми виявлення коефіцієнтів соціалізаційної еластичності економічної ефективності повинен полягати в пошуку певних типів чи видів цього параметра, а не його конкретного значення. Таке дослідження проводять в спеціальній частині економічної теорії – економічній метрології, яка досліджує природу метрологічних параметрів в економіці, а не конкретний механізм їх формування.

Література

1. Бабинцева Н.С. Некоторые новые подходы в экономической теории : очерки / Н.С. Бабинцева. – СПб. : Изд-во СПУ, 2003. – 200 с.
2. Башнянин Г.І. Ефективність капіталізації економічних систем / Г.І. Башнянин, Ю.І. Турянський, Н.Я. Юрків // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.2. – С. 122-120.

3. Башнянин Г.І. Ефективність соціалізації економічних систем: методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г.І. Башнянин, Л.Я. Гончарук. – Львів : Вид-во "Новий Світ-2000", 2010. – 240 с.

4. Башнянин Г.І. Метрологічні економічні системи: Вступ у загальну теорію і методологію формування економічних параметрів / Г.І. Башнянин. – Львів : Вид-во "Новий Світ-2000", 2005. – 1083 с.

5. Башнянин Г.І. Регуляційна ефективність економічних систем / Г.І. Башнянин, Г.С. Третяк, Н.Б. Буряк // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.9. – С. 134-141.

6. Башнянин Г.І. Номінальна реальна ефективність дерегуляції макроекономічних систем / Г.І. Башнянин, Г.С. Третяк, Р.П. Шевчик // Вісник Львівської комерційної академії. – Сер.: Економічна. – Львів : Вид-во Львівської КА. – 2010. – Вип. 33. – С. 6-10.

7. Бебело А.С. Соціалізація і гуманізація економічних відносин : навч. посібн. / А.С. Бебело, С.А. Бебело, А.В. Коровський. – К. : Вид-во КНЕУ, 2007. – 240 с.

8. Беккер Г.С. Человеческое поведение: Экономический поход / Г.С. Беккер. – М. : Изд-во ГУ-ВШЭ, 2003. – 700 с.

9. Вахович І.М. Соціалізація економіки як передумова формування концепції сталого розвитку / І.М. Вахович // Економічна теорія та економічна історія : зб. наук. праць – Сер.: Економічні науки. – Луцьк : Вид-во Луцького НТУ. – 2007. – Вип. 4 (19). – С. 38-59.

10. Гончарук Л.Я. Ефективність соціальної політики в умовах ринкових перетворень: проблеми соціалізації економічного розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Л.Я. Гончарук. – Львів : Вид-во ІРД НАН України, 2001. – 16 с.

11. Зайцев Ю.К. Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства: методологія і практика : монографія / Ю.К. Зайцев. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 188 с.

12. Иноземцев В.Л. На рубеже эпох. Экономические тенденции и их неэкономические следствия / В.Л. Иноземцев. – М. : Изд-во "Экономика", 2003. – 776 с.

13. Луценко І.А. Соціалізація економіки як механізм розвитку суспільства / І.А. Луценко // Економіка та підприємництво : зб. наук. праць молодих учених та аспірантів. – 2009. – Вип. 23. – С. 3-9.

14. Нуриев Р.М. Экономика развития: модели становления рыночной экономики / Р.М. Нуриев. – М. : Изд-во "Инфра-М", 2001. – 240 с.

15. Салюта Ю.М. Соціалізація економіки: об'єктивна необхідність та основні напрями в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 – "Економічна теорія" / Ю.М. Салюта / Київ. нац. екон. ун-т. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 19 с.

16. Філіпенко А.С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку / А.С. Філіпенко. – К. : Вид-во "Знання України", 2002. – 190 с.

Башнянин Г.І., Кульчицкий Б.В., Гончарук Л.Я., Тесля А.И. Социализация экономических систем: проблемы метрологического отображения

Конкретизированы проблемы метрологического измерения социализации экономических систем, а также уровня эффективности их функционирования. Проанализированы особенности исследования влияния процессов социализации на абстрактные экономические системы, а также эффективность их функционирования с позиций метрологического измерения с целью выявления не только характера этого влияния, но и его степени (интенсивности).

Ключевые слова: экономические системы, социализация, социальные результаты, экономический эффект, экономическая метрология.

Bashnyanin G.I., Kulchitsky B.V., Goncharuk L.Ya., Tesla A.I. Socialization of economic systems: problems of metrological display

Problems of metrological measurements socialization of economic systems, as well as the levels of efficiency of their operation are specified. The features of the study on the impact of socialization processes abstract economic system and the efficiency of their operation from the point of metrology in order to identify not only the nature of this influence, but its extent (intensity) are analyzed.

Keywords: economic systems, socialization, social effects, economic benefits, economic metrology.

УДК 336.0615+338.43(477) Проф. Т.В. Футало, д-р екон. наук – Львівська КА

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ НА СІЛЬСЬКОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Розглянуто питання щодо сутності фінансового потенціалу та особливостей його формування на сільському ринку України. Досліджено компоненти фінансового потенціалу підприємств та послідовно оцінено конкурентоспроможність на сільському ринку України. Проаналізовано динаміку товарообігу та чисельності підприємств роздрібної торгівлі споживчої кооперації України за 1995-2010 рр.

Ключові слова: фінансовий потенціал, сільський ринок, оцінка фінансового потенціалу підприємств.

Постановка проблеми. У структурі та сукупності відносин загальнонаціонального внутрішнього ринку товарів та послуг особливе місце посідає сільський ринок споживчих товарів, який відображає загальний стан внутрішнього ринку країни. Характерною особливістю розвитку ринкових відносин є жорсткий конкурентний тиск, динамічність зовнішнього середовища, швидкі темпи інноваційного розвитку. Всі ці обставини вимагають від підприємства та організації по-новому розглядати проблеми щодо управління господарсько-фінансовою діяльністю. Отож, спостерігається підвищення ролі та значення фінансового потенціалу як засобу досягнення мети в процесі обліку, аналізу, планування та контролю функціонування підприємства. Стратегічне завдання підприємства – найповніше використання його фінансового потенціалу через виявлення невикористаних раніше резервів та ефективніше використання наявних фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цю проблему досліджували такі вчені, як В. Апопій, С.Г. Бабенко, Н.М. Тягунова, О.П. Близнюк та ін. У своїх дослідженнях вони приділяли увагу ринковим чинникам, які зумовлюють становлення фінансових ресурсів для підприємств на сільському ринку. Аналіз наукових джерел свідчить, що сьогодні ще недостатньо вирішеним є питання щодо управління конкурентоспроможністю фінансового потенціалу підприємств на сільському ринку України. Процес розвитку та тенденції сільського ринку визначено, а сутність фінансового потенціалу та його складові не висвітлено.

Метою роботи є дослідження компонентів фінансового потенціалу підприємств на сільському ринку України та послідовність оцінювання його конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. Основні тенденції розвитку сільського ринку споживчих товарів відображають загальний стан внутрішнього ринку країни. Як відомо, протягом півстоліття споживча кооперація домінувала на сільському ринку. В останні десять років її стали витіснити інші суб'єкти ринку і нині склалася структура, до якої входять орендні підприємства, колективні підприємства та асоціації. Споживча кооперація займає більше третини сільського ринку, а приватні й державно-комунальні підприємства – відповідно 11 % і 10 %.

У господарському комплексі споживчої кооперації основне місце посідає торговельна діяльність. Станом на 1 січня 2010 р. роздрібний товарообіг системи становив 3984,2 млн грн, заготівельний оборот – 755,5 млн грн,